

L J U B A V N I P O G O V O R Z D U Š O

Leopold Stanež

Čigava volja naju je združila,
nevesta moja, ti moj ženski cvet?
Si zame ti voljno se odločila?
Te nisem jaz iskal že tisoč let?

Je li utešeno ti hrepenenje
s podobo mojo dokaj neobogljeno?
Neredko je med nama boj in trenje,
vendär v ljubezni silni vsa sva eno.

Ti večni ogenj si, a jaz netivo,
ti použivaš me, ker si prvina —
boš pirovala, ko bom zgorelina?

Dotlèj mi zvesta bodi dobrotljivo
kot cvet le cvetu v uri je opoja:
oddaja prah, sam z drugim se oploja.

D U H

Leopold Stanež

Ko duh moj krhko zapusti lupino
— je mar trdnejša kaj bilä od črva? —
sproščen brez teže pohiti v višino —
kdo vé, kam pot povede ga najprva?

Mordä na daljno zvezdo pot odkrije,
ki tod ji je sledil tak neobogljeno,
mordä se rimskih cest lepot naužije,
potem z vesoljem zlije v bit se eno.

Kje bival bo? Bo li čemel v nirvani,
zamaknjen v lik Lepote in Resnice,
ki tod preslišita obupne klice?

Mordä pa raje na zemljè poljani
pridruži cveta se skrivnostni sili,
ko z njo se bosta klici dve združili.

K O B O M O B K O N C U . . .

Marij Skalan

Ko bom ob koncu usahnil brez pomena
in za menoj ne bo sledu spomina,
zazevala nikjer ne bo praznina
in zrušena ne bo nobena cena.

Tako kot zdaj bo sončna luč rumena
in vedra pomladanskih dni sinjina,
vesela radost, jedka bolečina,
ljubezen rdeča in zavist zelena.

Le meni mar ne bo za žarke sonca,
ne za oblačne, ne za vedre dneve,
za vriske sreče, ne za svetne reve.

Potekal čas mi v večnost bo brez konca,
ko boste vi v tegobi šteli hipe,
ujeti v svojih blodnih src utripe.

K R A S N A

Ivo Peruzzi

Park se pogreza v tajno molčanje:
Misli so moje roj zlatih kresnic.
V tvojem objemu umirajo sanje.
V tvojem poljubu življenja je klic.

Ramo ob rami skozi lesove.
Roka naj v roki čuti trepet.
Najin pogled je obrnjen v vrhove.
Enega bitja ljubeč sva drget...

Kaj nama dan, ko najina noč je.
Tam sva pod zvezdami, žena in mož.
Vsega veseljstva opojno sozvočje
spaja v dehtenje rdečih se rož...

POMENEK IZ O. 1924

Anton Debeljak: Za 40letnico Srečka Kosoveca (18. 3. 1904—27. 5. 1926)

Stopil k meni je nešumno:

»Rad bi čital Valéryja,
stihov tiha galerija
se prilega mi nesumno.«

Zate ni ta melodija,
delo to je prêveč umno,
ni to borov mirodija,
ni sred njih uborno gumno.

Kraški svet opevaj blago,
naroda krvavo srago,
ki ga žulijo trinogi.

Brat, o raji poj ubogi,
polna rev so črna mesta,
polna stisk je bela cesta.

N A R A V A

Anton Debeljak

Tovaren trušč in voz zaglušni plaz
utruga ti razum, ubija živce?
Zapusti često mestne omahljivce,
odzovi, brat, se klicu gozdnih jas.

Oglej si brez in hojk opojni stas,
v grmovju čuj navdahnjene vrvivce,
na bregu čuj slapove srebrogrivce,
po polju čuj zoreči žitni klas.

Kot mati tod objame te Priroda,
nebo blagosloví te tu lazurno,
s poljubi dvigne v viteza te spet.

Zaspi ti rana, če jo da usoda,
veselo greš nazaj v vrvenje burno,
ves plemenit postane širni svet.

O S A M E L A D E V I C A

Marij Skalan

Mojega srca rdeči cveti
so zaman cveteli in dehteli,
mojih mladih hrepenenj obeti
neizpolnjeni so izzveneli,
moje roke niso občutile
moške volje v svoji vroči dlani,
moje grudi niso napolnile
z mlekom se, ki drobno dete hrani.

Niso mi strasti telesa pile,
niso se v požar mi razgorele,
neizživljene so moje sile
tiho sahnile in ovenele.
Drug za drugim mrli so mi upi
v jalove brezciljnosti spoznanje,
strahujoče me z obupa strupi
in dušeče moje zadnje sanje.

Zdaj sem vsa ko jablan odcvetela,
ki je vesne sla ni oprasila,
in v jesenskih dneh orumenela
sadja zlatega ne bo rodila,
in sem kakor struga izsušena,
ki nikoli polja ne namaka,
da pognalo bilja bi zelena,
in zaman plodeče vode čaka.

N E V E S T A

Marij Skalan

O ženin moj, ti druga polovica
vsegà, kar v meni kliče po spolnitvi,
kako težko verujem, da resnica
je sladki sen o najini združitvi,

saj sem se dolgo vsa nemirna bala,
da ti bom le v trenutkih želj igrača,
in bo od mene k drugi te speljala
begotna sla, nevtešena lovača.

Vendār ti nisem nikdar razodela
strahov, ki mučili so moje dneve;
vsa tiha in molčeča sem trpela
vse svoje stiske in vse svoje reve.
Le k Bogu sem dobrotnemu molila,
naj se nikoli in nikdār ne neha
ljubezen, ki sem v tebi jo vzbudila,
in ves moj up je, moja vsa uteha.

In glej! Molitve moje so goreče
sposile milost in po njej spolnitev
najvišje in najslajše moje sreče
ter vseh tegob in zdvajanj odrešitev:
le nekaj dni še, in izpred oltarja
ob svoji strani me odpelješ ženo
v življenje novo, ki iz dveh ustvarja
srce in dušo in telo le eno.

Mogoče, da kedaj še omahuješ
in se bojiš, kako takrat bo z nama,
ter v svojih moških dvomih ne veruješ,
da vse bo vedno sreča ena sama?
Popolna nisem, kakor ni nobena,
a če bom kdaj pogreško zagrešila,
ne bo pregreha hotoma storjena,
in rada se bom zanjo pokorila.

Srce je moje čisto ko svetišče,
vse razsvetljeno od bleščeče luči
željá po sreči, ki le eno išče:
da ti prežene, kar ti dušo muči,
in naju zveže v združeno iskanje
sozvočja dvoje duš v neskladju dobe,
ki zrušiti grozi nam verovanje
v rešitev iz gorja človeške zlobe.

K R I L A T I C E

Anton Debeljak - Omar Hojam

89

Nagrad ti niso dali? bodi tih.
Možuj brez večjih nad in jadov zlih.
Kar bo, stoji že v tajni knjigi tej,
ki lista sproti večnosti jo dih.

90

Brezplodno nisi pač prišel na svet,
če v srcu klije ti ljubezni cvet,
če božjih se ne braniš mi besed
in dvigaš kupo, za veselje vnet.

91

Poprej v mošejah nisem bil kesèn.
Molitve nič — a z upi šel sem ven.
No v džamijo še danes hodim rad,
da v senci tam zasanim sladek sen.

92

Vesolja prah — je naš prostrani svet.
Človeška veda — ploha je besed.
Ljudje, živali, bilje — zgolj privid.
Vsa tvoja večna misel — sama smet.

93

Življenjske igre — čuden okoliš:
gorje pa smrt edino v njej dobiš.
O blagor, če ob rojstvu koj umreš;
še bolj pa, če se vobče ne rodiš.

94

Na zemlji sanje, sanje tudi spod.
Telesa slično zleknjena povsod.
Vsak pot, zaveza vsaka je zaman.
Ti grejo sem, a drugi spet odtod.

95

Onstran Zemlje, še dalje ko brez kraj,
sledil nebo sem in pekel nekda,
dokler mi ni svečan povedal klic:
le v tebi sta pekel in sveti raj.

Slabič, bojé peklenih se nadlog,
gre v mir cerkvá, mošej in sinagog.
Strahu, kesanja ljuljke ne pozna,
kdor ve, kako je veličasten Bog.

Okušaj vse slasti v pozemskih dneh,
razkošno trkaj s čašo na gosteh,
ne brani sreče nikdar se nikjer.
Kaj mar Bogú je čednost ali greh!

O, Bog je velik. Petkrat pod nebo
to muezin kriči mi ko tožbó.
Vsak dan mar Zemlja vzdihá k Stvarniku,
ki ni je čul in nikdar je ne bo?

Scseda z vedo nič ne nadleguj.
Če hočeš mir, počutke ovladuj.
Usodi, ki te bije, se smehlaj,
a sam nikoli mi ne suj, ne psuj.

Ugasle luči, nade svit prižgan,
ko zarja nam pripelje beli dan.
Ugasne nada, luči zagoré,
ko noč pusti na zemljo mrak hladan.

Jahači kam se ti skoz noč lové,
na polje, v hosto? Kdo mi to pove?
Kako bo z mano jutri, bom še živ,
morda že v hladni grudi — kdo to ve?

Ko težka bol še solz te oduči,
se z rosnih trat napij iz vseh moči.
Ko truden večne si želiš noči,
se spomni, kak otrok odpre oči.

Zapri korân. Ozri se po ljudeh,
svobodno misli, rad odpuščaj greh.
Z ubožci deli, kar imaš.
Ne cveli nas, prikrivaj svoj posmeh.

Tamân.

KAKO NAJ IZPLAKAM?

Josip Premk

I.

Povejte valovi morja,
povejte vetrovi neba,
li v divjem naj morja tuljenju
al' votlem naj gozda šumenju
nesrečno obupno zaplakam!?

II.

Najraje na prsih bi nje
zajokal, izplakal gorjē,
a ona je drugemu udana
in moja zdaj srčna se rana
nikdar oj nikdar ne zaceli.

Ob priliki bomo priobčili še izbor neobjavljenih pesmi iz zapuščine pokojnega pesnika. Op. uredn.

Josip Premk (13. II. 1889 do 3. VII. 1913). — Nedavno je poteklo 30 let, odkar je ugasnil ljubljanski bohem Murgerovega kova in izredno plodovit književnik. Ivan Grafenauer omenja v NEnc., da je dovršil dva gimnazijska razreda, medtem ko govori Ilešič v Slovanu o treh. Poleg dobre stoterke črtic ali novel je nadarjeni samouk objavil »čitav niz pisama«. Brez dvoma je to trditev zaplodel tiskarski škrat; treba je brati: pesama. Pesmi je namreč priobčeval v DP, LZ, Slovanu in še kje. Nekoliko se jim pozna Kettejev vpliv. Vendar oblikovno ni tako dovršen kot avtor cikla Moj Bog. Prvi med nami pa je dal na svetlo »repatia« sonet, kakršnega najdeš v italijanski poetiki pod naslovom: sonetto con coda, ali s. caudato. To je Popotnik (Slovan 1912). No, dr. Šlebinger slutí, da je še pred njim enak umotvorček obelodanil v DS M. Opeka ali kak njegov vrstnik. Po njegovem je Premk rodil slovstvenika Ivana Albrehta.

G. urednik M. Maleš mi je izročil rokopisni notes,* ki nosi naslov: Poezije, Premk-Vaziljev. Pseudonim je torej kaj podoben Ločniškarjevemu: Vasiljev. Kje je sodeloval v l. 1905—1907, se razvidi na strani, vsebujoči njegove nagrade. SN izkazuje šest postojank:

12. 12. 05 (10 K), 3. 1. 06 (8 K), 6. 5. 06 (30 K), 12. 7. 06 (25 K), 5. 8. 06 (40 K), 3. 1. 07 (7 K); tiskarna Lampret v Kranju 4. 7. 06 (20 K), 15. 1. 07 (60 K). Brez datuma DP 50 K. Te postavke je vnesel delj časa po prejemku, kakor se da sklepati iz nekronološkega reda. Zato pač menda niti popolne niso.

Notes obsega 18 pesmi, včasí s svinčnikom prekrižane. Pri nekaterih stoji z rdečilom ovekovčena ocena: dobro. Redoval jo je gotovo kak znanec, ki je pod sonet Magistrale (akrostih: Lotici Košinovi) zabeležil nasvet: Popravite! Pod nadpisom »Aiša« se niza 20 četvercev iz albanskega življenja, ponovni dokaz, da je mladi Ahasver zares zablodil tudi v Skenderbegovo deželo, kakor neka beležka priča o njegovem posetu v Celovcu (z opazko: proketo življenje in beraštvo). S svinčnikom pisani nedovršeni odlomek proze pokriva 13 strani. Dalje najdemo še nekaj iveri, naslovov, svojeručno zapisanih imen, od katerih je moj rojak Slavko Truger, c. kr. poštar, že pred prvo svetovno vojno potegnil v USA, posvetivši se novinarstvu.

Beležnico bi kazalo shraniti med rokopisi Vseučiliške knjižnice. Prej ali slej utegne prav priti založniku, voljnemu dati med ljudi zbrano delo »dobrosrčnega fantaa«, nekrološka oznaka, ki se mi zdi primerna, kolikor sem pač osebnost poznal pokojnega pisca Letoviščarjev in Krone v višavi. A. Debeljak

* Rokopisni notes je last gospe Zofke Kaiserjeve iz Ljubljane, mladostne prijateljice pokojnega pesnika. — Op. uredn.